

Огляд активності СПФМ у IV кварталі 2009 року та в цілому 2009 році

Держфінмоніторинг провів аналіз ефективності заходів, що вживалися у IV кварталі 2009 року та в цілому у 2009 році суб'єктами первинного фінансового моніторингу для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму.

Аналіз ефективності заходів проводився за видами суб'єктів первинного фінансового моніторингу та у розрізі регіонів за період IV кварталу 2009 року та 2009 року в цілому. За базові дані прийнято значення показників IV кварталу 2008 року та 2008 року в цілому.

Інтегрована оцінка ефективності здійснювалась як з врахуванням загальних тенденцій, так і по встановленим показникам для кожної категорії суб'єктів первинного фінансового моніторингу, за наступними напрямками:

- повнота залучення суб'єктів первинного фінансового моніторингу до виконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу;
- обсяг та якість отриманої Держфінмоніторингом інформації щодо повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;
- обсяги порушень суб'єктами первинного фінансового моніторингу законодавства у сфері фінансового моніторингу.

На основі результативних показників діяльності з запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму кожного з видів суб'єктів первинного фінансового моніторингу з'ясовано наступне.

I. Банківський сектор

В основу аналізу результативних показників діяльності банківських установ та розрахунків показників ефективності були покладені такі базові критерії, як залучення до виконання вимог законодавства суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зобов'язаних проводити фінансовий моніторинг; методичне забезпечення роботи суб'єктів первинного фінансового моніторингу з метою отримання повної та якісної інформації про фінансові операції; ефективність виконання суб'єктами первинного фінансового моніторингу своїх обов'язків.

На підставі аналізу з'ясовано наступне.

Загальна кількість суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банків та їх відокремлених підрозділів, внесених до реєстру СПФМ станом на 01.01.2010, складає 1288 установ. Протягом IV кварталу 2009 року кількість суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банківських установ та їх відокремлених підрозділів зменшилась на 65, головним чином, в зв'язку з процесами реорганізації балансових філій у безбалансові відділення банків.

В інформаційно-аналітичній системі Держфінмоніторингу зареєстровано 1280 банківських установ. Станом на 01.01.2010 відповідно до вимог наказу Держфінмоніторингу від 19.12.2006 року № 259 в ІАС ДКФМУ зареєстровані всі банки та їх філії, що отримали відповідні ліцензії та дозволи.

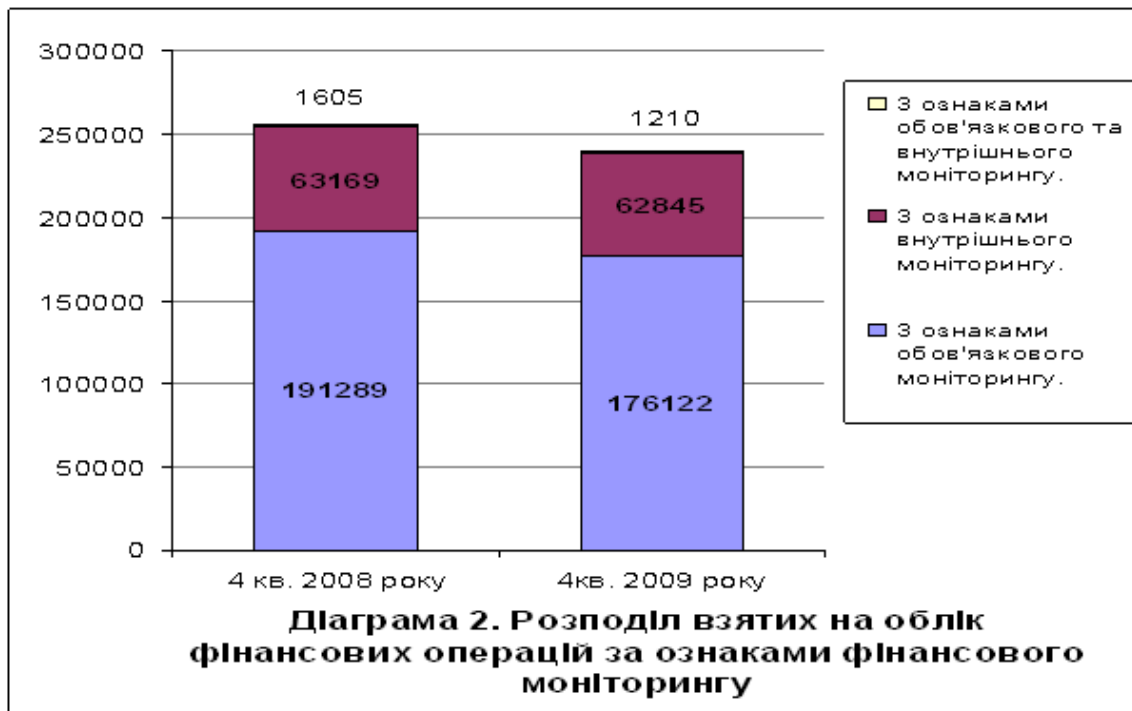
Однією із головних характеристик ефективності заходів, що вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, є кількість та якість надісланих фінансових операцій у повідомленнях, що стали об'єктом фінансового моніторингу.

Із загальної кількості банківських установ, які обліковуються в переліку СПФМ ІАС Держфінмоніторингу, протягом IV кварталу 2009 року 1217 установ, або 95,1%, надавали фінансові операції у повідомленнях, що стали об'єктом фінансового моніторингу.

У IV кварталі 2009 року питома вага фінансових операцій у повідомленнях від банків складала 96,76% в загальній кількості фінансових операцій у повідомленнях усіх категорій суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що на 0,19% менше у порівнянні з попереднім періодом. Частка повідомлень про фінансові операції, що надані банківськими установами у IV кварталі 2009 року, наведена на діаграмі.

Загальна статистика поданих банківськими установами фінансових операцій у повідомленнях наведена на діаграмі.

Загальний обсяг фінансових операцій у повідомленнях банківських установ, що були взяті на облік у IV кварталі 2009 року (звітний період), у порівнянні з IV кварталом 2008 року (базовий період), зменшився на 6,2%. Найбільше інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, надіслано банківськими установами за ознаками обов'язкового фінансового моніторингу, а саме, у 3 рази більше, ніж за ознаками внутрішнього фінансового моніторингу.

Враховуючи наявну інформацію щодо динаміки основних показників діяльності банківських установ протягом 2009 року, основним фактором впливу на зменшення кількості повідомлень від банків і, відповідно, банківських операцій, є загальне скорочення обсягів діяльності переважної більшості банківських установ, викликане проявами триваючої фінансової кризи.

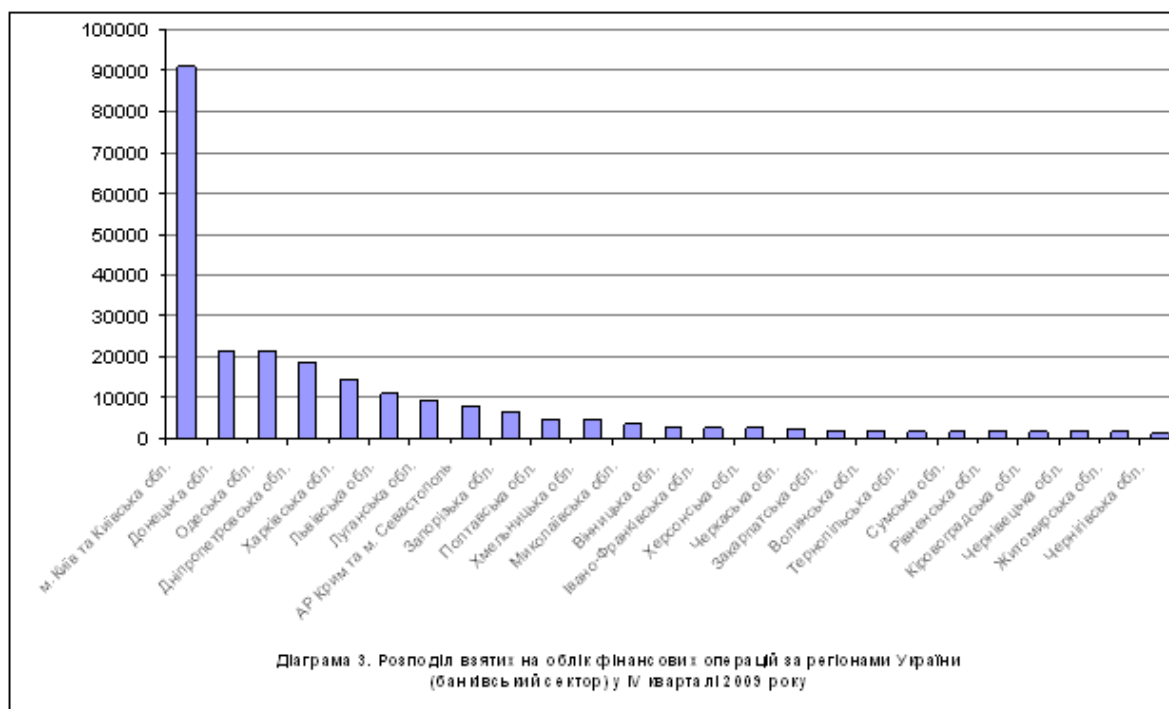
Так, станом на 01.01.2010, тимчасову адміністрацію призначено у 13 банках, зокрема, протягом IV кварталу 2009 року тимчасову адміністрацію введено в двох установах – ВАТ КБ «Іпобанк», ТОВ «Діалогбанк» – із введенням мораторію на задоволення вимог кредиторів строком від 6 місяців до 1 року. Цей фактор, а також заходи тимчасових адміністраторів по скороченню витрат банків, в т.ч. за рахунок закриття філій та відділень, суттєво вплинули на фінансову активність цих банків.

В теперішній час у стані ліквідації перебуває 14 банків, із них в IV кварталі 2009 року було прийнято рішення щодо ліквідації 3-х банків, а саме: АБ «Банк регіонального розвитку», КБ «Українська фінансова група» та АКБ «Східно-Європейський банк».

Крім того, в стадії реорганізації перебувають ПАТ «Сведбанк Інвест», а АБ «Факторіал Банк» в результаті реорганізації набув статусу безбалансового відділення ВАТ «СЕБ Банк».

Кількість фінансових операцій у повідомленнях до Держфінмоніторингу, наданих банками у IV кварталі 2009 року, зменшилась в порівнянні з IV кварталом 2008 року майже на 7%. Водночас, в порівнянні звітної періоду з III кварталом 2009 року було зафіксоване зростання активності банківських установ у наданні інформації про фінансові операції майже на 2%.

Розподіл обсягів фінансових операцій в повідомленнях у розрізі регіонів представлений на нижченаведеній діаграмі.

Регіон	Кількість взятих на облік фінансових операцій у IV кв. 2009р.	Питома вага від загальної кількості взятих на облік операцій у %
м. Київ та Київська обл.	90963	37.83
Донецька обл.	21375	8.84
Одеська обл.	21330	8.84
Дніпропетровська обл.	18876	7.95
Харківська обл.	14294	6.29
Львівська обл.	10859	4.48
Луганська обл.	9520	3.93
АР Крим та м. Севастополь	8021	3.31
Запорізька обл.	6572	2.71
Полтавська обл.	4891	2.02
Хмельницька обл.	4486	1.85
Миколаївська обл.	3653	1.50
Вінницька обл.	2980	1.23
Івано-Франківська обл.	2600	1.07
Херсонська обл.	2555	1.05
Черкаська обл.	2235	0.92
Закарпатська обл.	2080	0.86
Волинська обл.	1945	0.80
Тернопільська обл.	1721	0.71
Сумська обл.	1671	0.69
Рівненська обл.	1604	0.66
Кіровоградська обл.	1586	0.66
Чернівецька обл.	1584	0.65

Житомирська обл.	1469	0.61
Чернігівська обл.	1310	0.54

У IV кварталі 2009 року 37,83% фінансових операцій у повідомленнях були надані установами банківського сектору, що знаходяться у м. Києві та Київській області. Значну частку інформації про фінансові операції було направлено також банками Донецької, Одеської, Дніпропетровської та Харківської областей, що спільно надали 31,92 % від загальної кількості повідомлень.

Показник кількості наданих фінансових операцій банківськими установами в IV кварталі 2009 року, в розрізі регіонів, був сталим та майже не змінився, окрім м. Києва (Київської області) та Харківської області. Кількість наданих банківськими установами м. Києва (Київської області) фінансових операцій в порівнянні з IV кварталом 2008 року зросла на 15,28 %, а по Харківській області кількість фінансових операцій зменшилась на 40,7%.

Протягом IV кварталу 2009 року питома вага взятих на облік фінансових операцій у повідомленнях, які надавались банками без помилок, склала 99,67%, що на 0,14% більше зазначеного показника IV кварталу 2008 року.

Інформація щодо якості наданих фінансових операцій у IV кварталі 2009 року в розрізі регіонів наведена в наступній таблиці.

Регіон	Частка фінансових операцій з помилками, від загальної кількості наданих повідомлень про фінансові операції у регіоні, у IV кварталі 2009 року (%)
Харківська обл.	6,56
Дніпропетровська обл.	2,28
м. Київ та Київська обл.	1,07
Закарпатська обл.	0,95
Одеська обл.	0,68
Кіровоградська обл.	0,63
Донецька обл.	0,54
Сумська обл.	0,54
Чернігівська обл.	0,53
АР Крим та м. Севастополь	0,37
Львівська обл.	0,34
Запорізька обл.	0,32
Хмельницька обл.	0,31
Полтавська обл.	0,29

Тернопільська обл.	0,23
Луганська обл.	0,22
Черкаська обл.	0,18
Миколаївська обл.	0,14
Житомирська обл.	0,14
Чернівецька обл.	0,13
Івано-Франківська обл.	0,08
Вінницька обл.	0,07
Херсонська обл.	0,04
Волинська обл.	0,00
Рівненська обл.	0,00

Найбільша кількість інформації про фінансові операції з помилками, від 1,07 % до 6,56% загальної кількості наданих повідомлень про фінансові операції, надходила від банків Харківської, Дніпропетровської областей та м. Києва.

Порівнюючи IV квартал 2009 року з III кварталом 2009 року слід зазначити, що мала місце динаміка збільшення кількості допущених банківськими установами помилок.

В той же час, необхідно підкреслити, що банківськими установами Волинської та Рівненської областей інформація про фінансові операції була надана без помилок.

Слід також зазначити, що у IV кварталі 2009 року кількість випадків несвоєчасного подання банками фінансових операцій у повідомленнях склала 7 одиниць, в тому числі 4 по м. Києву.

За результатами розгляду цих порушень уповноваженими особами Держфінмоніторингу складено 5 адмінпротоколів, які передано до судів, а інші 2 матеріали знаходяться на розгляді у Регіональних відділах Комітету.

Одним із показників, який впливає на ефективність заходів, що вживаються СПФМ для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму, є кількість проведених органом регулювання і нагляду перевірок. В IV кварталі 2009 року, порівняно з IV кварталом 2008 року, загальна кількість перевірок НБУ щодо дотримання банківськими установами вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу зменшилась.

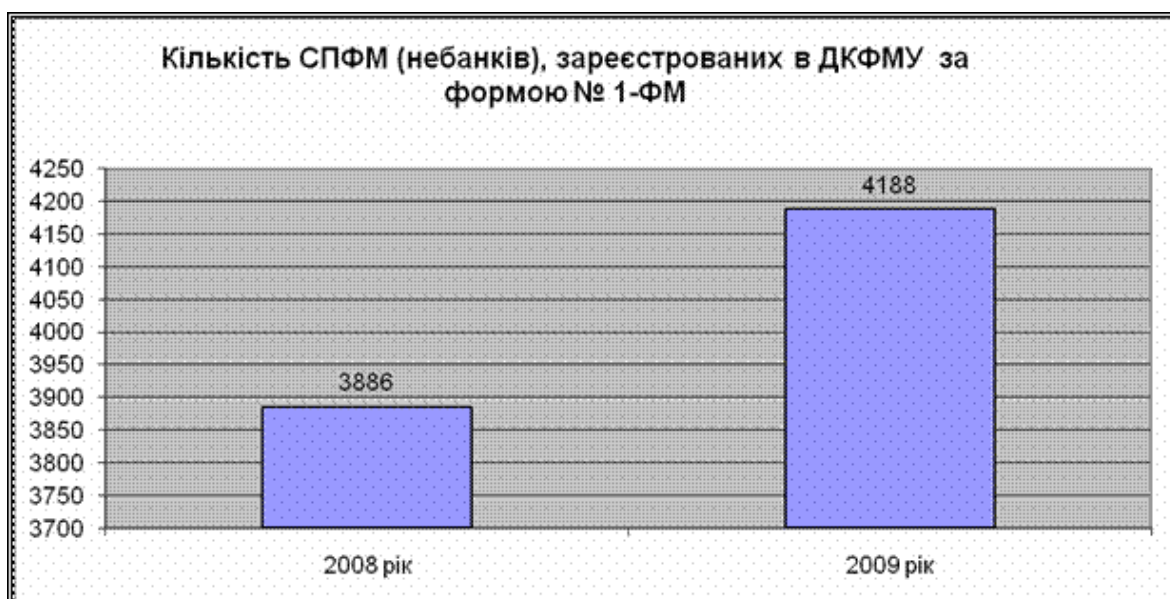
II. Небанківський сектор

Загальний показник ефективності заходів, що вживалися небанківськими установами у IV кварталі 2009 році має позитивну динаміку.

В той же час, в умовах загального спаду ділової активності під впливом триваючої фінансової кризи, зафіксоване падіння окремих важливих показників діяльності цієї категорії СПФМ.

Тенденції по окремим показникам свідчать про наступне:

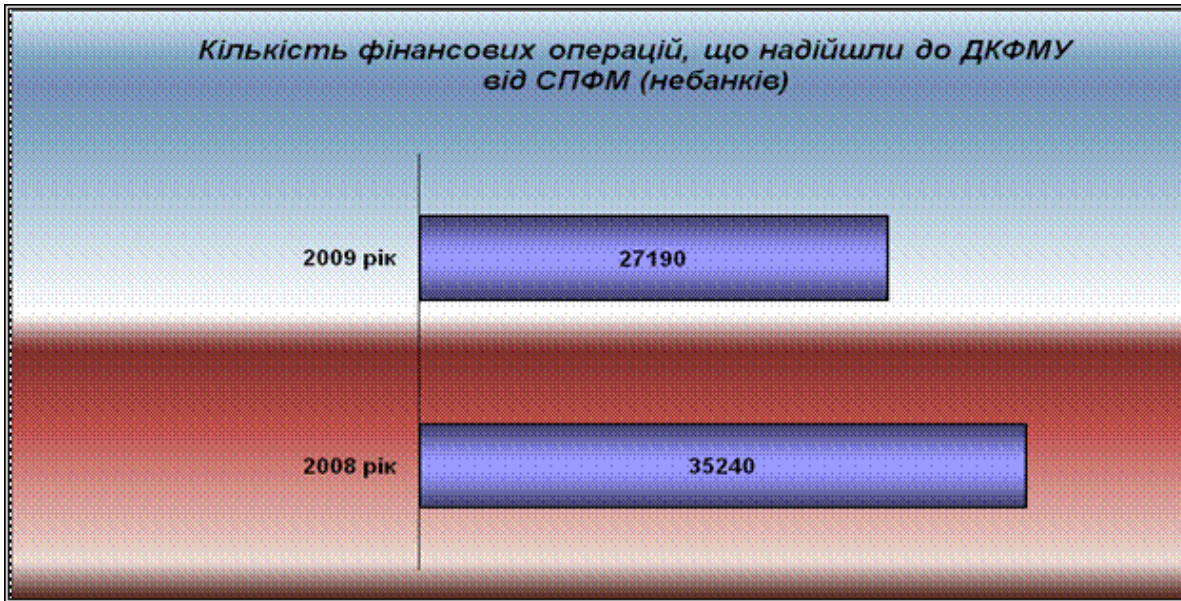
1. Станом на 01.01.2010р. до Держфінмоніторингу Картку реєстрації направили 4188 суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що більше на 0,8% ніж станом на 01.01.2009р. Всього, разом з відокремленими підрозділами, направлено 9677 Карток реєстрації, що більше на 6,8 % ніж станом на 01.01.2009р (з урахуванням ліквідації гральних закладів).

2. У IV кварталі 2009 року загальна кількість направлених від небанківського сектору СПФМ до Держфінмоніторингу фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, зменшилась на 15,9 % порівняно з IV кварталом 2008 року, з 9013 до 7574 фінансових операцій.

У цілому у 2009 році кількість фінансових операцій у повідомленнях, що були надані СПФМ до Держфінмоніторингу, зменшилась порівняно з 2008 роком на 22,8%, з 35240 до 27190 фінансових операцій, за рахунок зменшення кількості фінансових операцій від:

- професійних учасників ринку цінних паперів – на 38,3%;
- страхових установ - на 17 %.

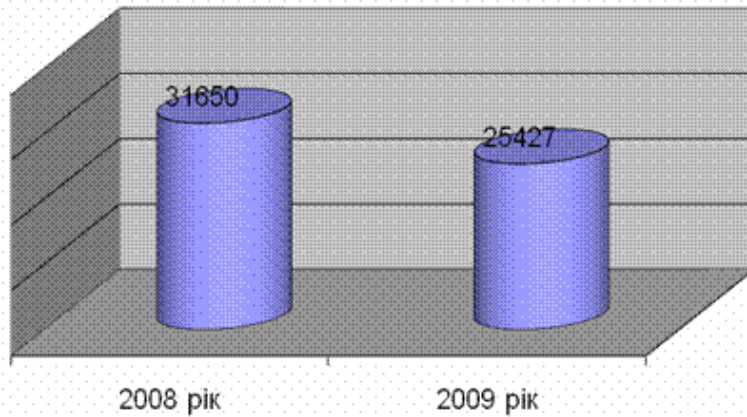

3. Кількість фінансових операцій у IV кварталі 2009 року, що взяті на облік, зменшилась порівняно з IV кварталом 2008 року на 10,3%, з 8050 до 7223 фінансових операцій.

У 2009 році кількість взятих на облік фінансових операцій у повідомленнях, що були надані СПФМ до Держфінмоніторингу, зменшилась порівняно з 2008 роком на 19,7%, з 31650 до 25427 фінансових операцій. Питома вага фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, поданих у 2009 році наступними видами СПФМ становить:

- страхові установи – 78,5%;
- професійні учасники ринку цінних паперів – 16,2%;
- страхові брокери – 1,5%;
- ломбарди – 0,8%;
- підприємства, що здійснюють організацію лотерей – 1,4%;
- кредитні спілки – 0,1 %;
- інші фінансові установи – 1,5%.

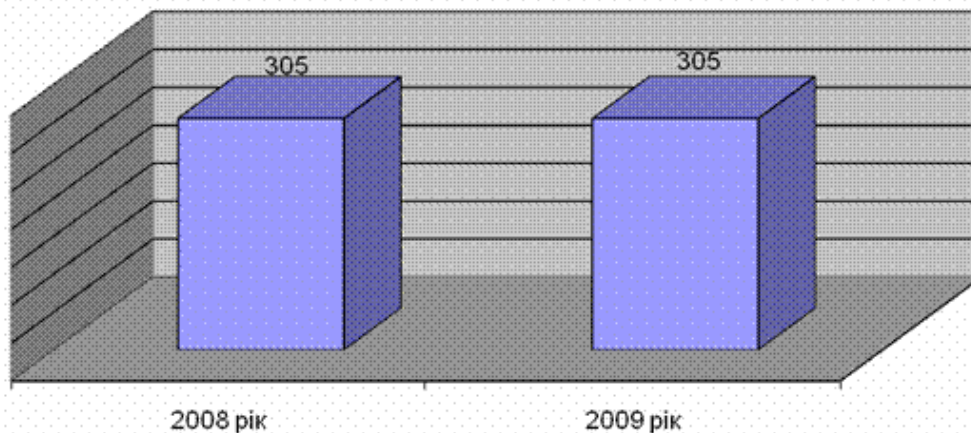
Кількість фінансових операцій взятих на облік, отриманих від СПФМ (небанків)

4. Кількість суб'єктів, що подають інформацію в електронному вигляді у IV кварталі 2009 року зменшилась на 5,6%, порівняно з IV кварталом 2008 року (зі 229 СПФМ у IV кварталі 2008 року до 216 СПФМ у IV кварталі 2009 року).

У цілому у 2009 році кількість СПФМ, що направили Держфінмоніторингу повідомлення про фінансові операції в електронному вигляді до, не змінилась і становить 305 СПФМ, як і у 2008 році.

Кількість СПФМ (небанків), що подають повідомлення про ф.о. в електронному вигляді

У 2009 році інформацію про фінансові операції в електронному вигляді подавали:

- 174 страхові установи;
- 113 професійних учасників ринку цінних паперів;
- 5 страхових брокерів;
- 2 ломбарди;
- 3 підприємства, що здійснюють організацію лотерей;
- 1 кредитна спілка;
- 7 інших СПФМ.

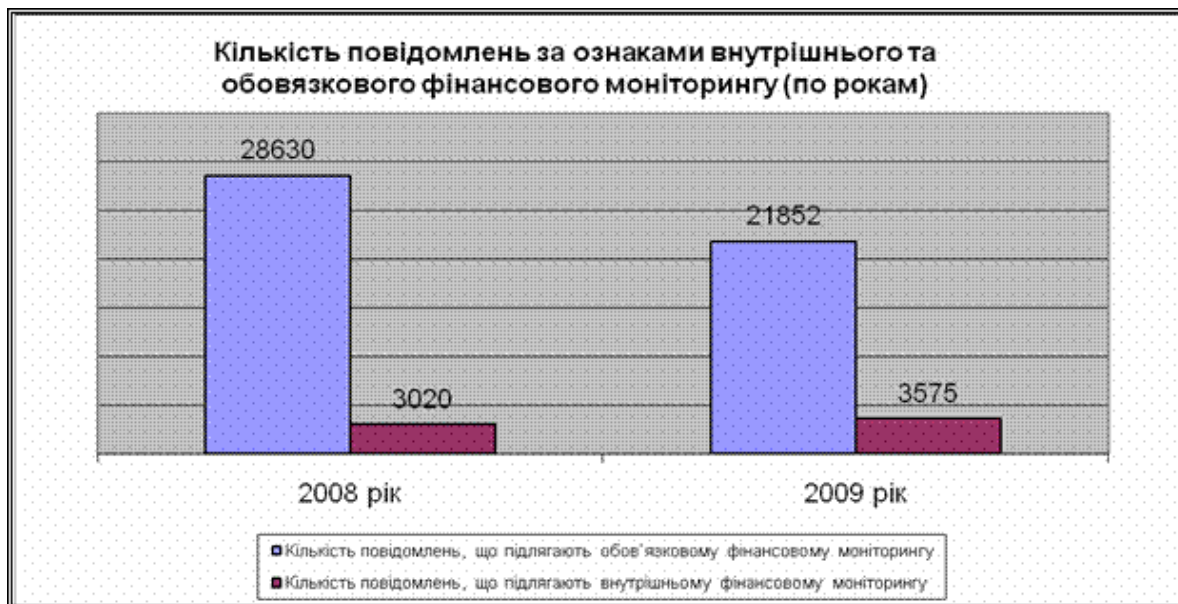
5. У IV кварталі 2009 року кількість фінансових операцій, що взяті на облік та подані в електронному вигляді, зменшилась порівняно з IV кварталом 2008 року на 6 %, з 6306 до 5924 фінансових операцій.

У 2009 році кількість фінансових операцій у повідомленнях, що були взяті на облік в електронному вигляді, зменшилась порівняно з 2008 роком на 15 %, з 24804 до 21099 фінансових операцій та складає 82,9% від загальної кількості взятих на облік повідомлень. Питома вага фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, поданих в електронному вигляді у 2009 році наступними видами СПФМ становить:

- страхові установи - 78,3%;
- професійні учасники ринку цінних паперів - 16,5%;
- страхові брокери - 1,8%;
- підприємства, що здійснюють організацію лотерей - 1,7%;
- ломбарди - 0,8%;
- інші фінансові установи - 0,9 %.

6. Питома вага фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, у загальній кількості поданих у IV кварталі 2009 року, складає 18,9%, що більше на 7,1% ніж у IV кварталі 2008 року.

Водночас питома вага фінансових операцій, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу від загальної кількості поданих у 2009 році, складає 14 %, що більше на 4,5 %, ніж у 2008 році.

7. У IV кварталі 2009 року питома вага фінансових операцій з помилками склала 4,6% від загальної кількості поданих за цей період фінансових операцій та зменшилась на 6 % порівняно з аналогічним періодом минулого року.

У цілому, у 2009 році питома вага фінансових операцій з помилками склала 6,4% від загальної кількості поданих у 2009 році фінансових операцій та зменшилась на 3,7% порівняно з 2008 роком.

8. Кількість несвоєчасно поданих до Держфінмоніторингу фінансових операцій у IV кварталі 2009 року становила лише 1 фінансову операцію.

Загальна кількість несвоєчасно поданих до Держфінмоніторингу фінансових операцій у 2009 році становила 34 фінансових операції та зменшилась порівняно з 2008 роком у 2,6 рази.

В той же час кількість ознак несвоєчасно зареєстрованих фінансових операцій у IV кварталі 2009 року становила 156 фінансових операцій.

Протягом 2009 року Уповноваженими особами Держфінмоніторингу, в межах компетенції, складено та направлено до суду 64 протоколи про адміністративні правопорушення на посадових осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу-небанківських установ за випадками несвоєчасного подання (реєстрації) повідомлень про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

9. У 2009 році була активізована взаємодія Держфінмоніторингу з відповідними державними регуляторами.

Так, у 2009 році за порушення в сфері фінансового моніторингу Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку було накладено на СПФМ 47 штрафних санкцій, 134 санкції у вигляді попередження, 31 розпорядження про усунення правопорушення та 12 протоколів про адміністративні правопорушення.

Протягом 2009 року Держфінпослуг, в тому числі за матеріалами Держфінмоніторингу, проведено 399 планових та 197 позапланових перевірок. За результатами перевірок та наглядових заходів Комісією у відношенні суб'єктів первинного фінансового моніторингу застосовано 228 штрафів на суму 396,9 тис.грн. та винесено 122 розпорядження про усунення порушень.

Регіональний вимір

За результатами підрахунку основних результативних показників діяльності СПФМ в областях встановлено наступне.

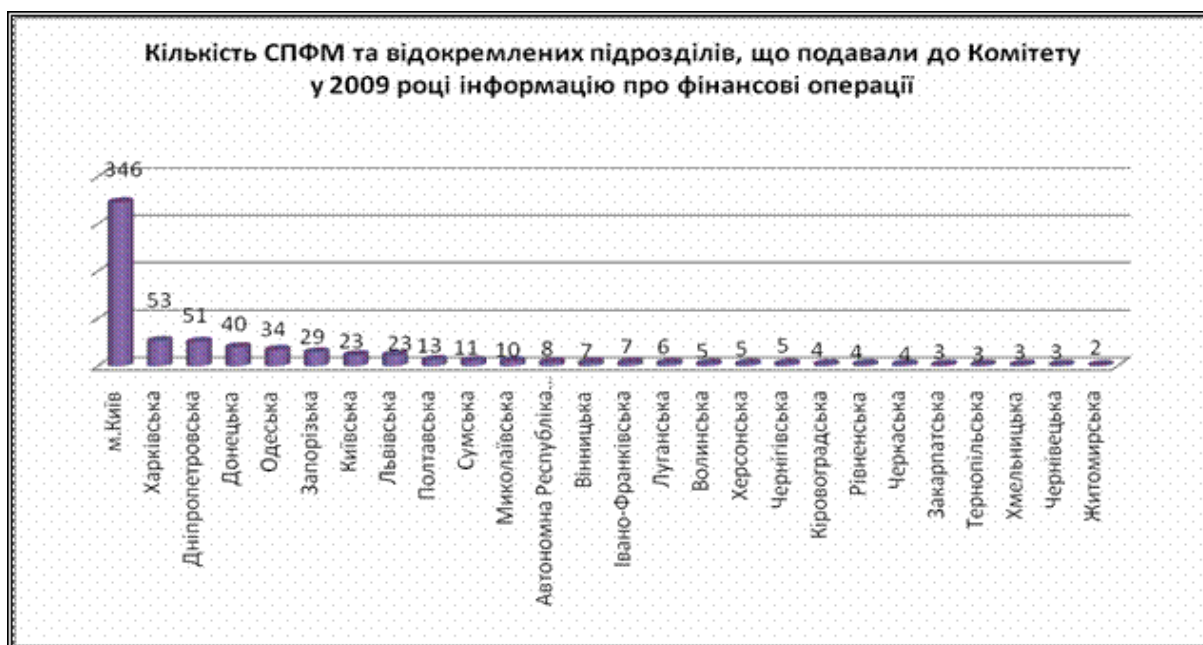
Найбільший відсоток зареєстрованих в ІАС Держфінмоніторингу України суб'єктів первинного фінансового моніторингу у порівнянні із загальною кількістю СПФМ, зареєстрованих у реєстрах державних органів та органів ліцензування досягнуто у наступних областях:

- Донецька – 100 %;
- Тернопільська – 100%;
- Львівська – 99%;
- Хмельницька - 99%;
- Луганська – 98%;
- Миколаївська – 98%.

Водночас, найменший показник кількості зареєстрованих в ІАС Держфінмоніторингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу у загальній кількості суб'єктів господарювання, зареєстрованих у реєстрах державних органів та органів ліцензування, мають Харківська (86,9%), Київська (93,4%), та Дніпропетровська (95,2%) області.

У 2009 році позитивні тенденції у поданні суб'єктами первинного фінансового моніторингу кількості фінансових операцій спостерігалися у Волинській, Донецькій, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській областях.

У звітному році найбільша кількість фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, надійшла від небанківських установ м. Києва – 52,5 % від їх загальної кількості.

Водночас, питома вага поданих суб'єктами інших областей фінансових операцій від їх загальної кількості становить:

- Донецької – 12,2%;
- Харківської – 6,9%;
- Одеської – 6,7%;
- Дніпропетровської – 5,6%;
- Полтавської – 4 %.

Найбільша кількість небанківських установ та їх відокремлених підрозділів, що у 2009 році подавали до Держфінмоніторингу інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, зареєстрована в м. Києві – 346, що становить 49,2 %, від загальної кількості усіх СПФМ в регіонах, що подавали інформацію до ДКФМУ.

Водночас, питома вага небанківських установ (разом з відокремленими підрозділами) інших областей, що у звітному періоді подали інформацію про фінансові операції, коливається в межах від 0,1 % до 21,6 % від загальної кількості СПФМ, що подавали повідомлення.

У 2009 році найбільший відсоток СПФМ - небанківських установ, що подавали інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, був зафіксований у м. Києві (51,6 % від загальної кількості СПФМ м. Києва).

Водночас, питома вага кількості СПФМ інших областей, що подавали інформацію про фінансові операції від їх загальної кількості становить: Донецької області - 5,7 %, Одеської – 4,8 %, Харківської – 7,5 %, Запорізької - 4,1

%, Дніпропетровської – 7,3 %.